

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

01135, м. Київ, проспект Перемоги, 10, тел. (044) 486-24-42, факс (044) 236-10-49, ministry@mon.gov.ua

від 08.12.2010 № 1/9-892

від _____ на № _____

Міністерство освіти і науки
Автономної Республіки Крим,
управління освіти і науки обласних,
Київської та Севастопольської
міських державних адміністрацій

Про перспективи розвитку
органів учнівського самоврядування
в умовах динамічних суспільних змін

Відповідно до плану роботи Міністерства на 2010 рік у вересні ц.р. у Міжнародному дитячому центрі “Артек” відбувся VI Всеукраїнський збір лідерів учнівського самоврядування, учасниками якого стали 260 учнів загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів з усіх регіонів України. Крім того, з 26 до 29 жовтня 2010 року в дитячому туристичному комплексі “Водограй” Мукачівського району Закарпатської області пройшов Всеукраїнський Форум активу Всеукраїнської Ради старшокласників (далі - ВРС) та Всеукраїнської Ради учнів професійно-технічних навчальних закладів, в якому взяли участь 100 активістів.

Заходи проводилися з метою підтримки розвитку учнівського самоврядування, ознайомлення з успішними практиками діяльності та обміну досвідом роботи обласних, районних, міських органів самоврядування, моніторингу роботи активу, проведення навчання учасників збору з використанням нових технологій, в тому числі ІКТ.

Під час збору в “Артеці” було обрано новий склад ВРС та її голову – Горюнова Валерія (м. Євпаторія, АР Крим). Відбулося формування ініціативного, здатного приймати нестандартні рішення активу; створено комісії, діяльність яких має забезпечити ефективність роботи кожного напрямку та сприятиме залученню якнайбільшої кількості дітей та учнівської молоді до участі в соціально значущих програмах і проектах, а саме: “Комісія

з питань партнерства та міжнародних відносин”, “Комісія з питань захисту прав дітей та допомоги у проблемних ситуаціях”, “Комісія з питань загальної середньої та позашкільної освіти”, “Комісія з питань культури та дозвілля”, “Комісія з питань роботи з дітьми молодшого та середнього шкільного віку” та тимчасові – “Мандатна комісія”, “Виборча комісія”.

Для учасників збору була проведена конкурсна програма “Я – Лідер”, під час якої лідери з АР Крим, Київської, Кіровоградської, Одеської, Сумської, Волинської, Рівненської, Закарпатської, Донецької, Тернопільської областей, міст Києва та Севастополя презентували кращий досвід розвитку органів учнівського самоврядування через проектну діяльність обласних рад старшокласників. На розгляд журі було представлено 50 проектів з різних напрямів лідерської роботи. Найкращими визнані проекти “Організація і проведення лідер-квесту” (Юрій Томчук, Київська обл.) – організація та проведення пізнавальних заходів через форму квесту; “Діти почують кожного»”(Валентина Пилянська, Київська обл.) – програма милосердя для людей, що потребують допомоги; “Сім духовних святинь малої Батьківщини” (Антон Зіменко, Черкаська обл.) – програма духовного розвитку молоді. Дев’ять із них будуть реалізовані за ініціативи Всеукраїнської ради та включені до Плану роботи Учнівської Ліги України. За результатами збору молоді лідери проголосили відкрите звернення до владних структур держави. У зверненні висловлена готовність учнів до подальшого розвитку учнівського самоврядування навчальних закладів на всіх рівнях; працювати впевнено і наполегливо у напрямках освіти, екології, здорового способу життя, благодійності, культури, захисту прав дітей та інших сферах самоврядування (текст звернення розміщений на офіційному веб-сайті Міністерства – www.mon.gov.ua).

На Форумі відбулася звітно-виборча конференція Всеукраїнської ради учнівського самоврядування професійно-технічних навчальних закладів, на якій обрано нового Президента Ради. Ним став Чауш Володимир (м.Миколаїв). Також затверджено статут, символіку органу – герб та прапор; створена робоча група по розробці програми розвитку Всеукраїнської Ради учнівського самоврядування професійно-технічних навчальних закладів; підписані Меморандум про спільні наміри та План спільних дій Всеукраїнської ради учнівського самоврядування професійно-технічних навчальних закладів та ВРС, які додаються.

Жовтневий Форум дав змогу познайомитися з досвідом результативної роботи з дітьми та учнівською молоддю. Під час форуму лідери обласних осередків учнівського самоврядування презентували власний досвід роботи. Найкращими були визначені моделі діяльності органів учнівського самоврядування Волинської, Вінницької, Кіровоградської, Чернігівської, Черкаської, Київської областей, м. Києва, АР Крим, міст Севастополя, Тернополя, Мукачеве (Закарпатська обл.), Херсона, Жмеринки (Вінницька обл.), які можна рекомендувати до вивчення.

Аналіз запропонованого досвіду засвідчив, що Обласна рада дітей **Київщини** має налагоджену систему роботи й ефективної взаємодії дітей-

лідерів, координаторів учнівського самоврядування, випускників обласної Школи лідерів. Результативною є діяльність у напрямі “діти – дітям” щодо підготовки тренерів, ведучих майстер-класів, вожатих загонів оздоровчих таборів, навчання юних лідерів учнівського самоврядування. У рамках програми “Власні засоби масової інформації” сформовано відповідну інформаційно-методичну базу, створено веб-сайт “Школа самоврядування” та газету “Лідер-клуб”.

Кіровоградський обласний парламент дітей веде системну активну діяльність. Протягом останніх кількох років в області впроваджується експеримент регіонального рівня “Виховання громадянської відповідальності старшокласників у позашкільному навчальному закладі” з використанням системи дистанційного навчання дітей-лідерів. В області успішно реалізовано ряд програм: “Культура особистості”, “Рік учнівського самоврядування”, “Я – громадянин України”. У 2008 році Кіровоградський обласний парламент дітей удостоєний премії Верховної Ради України за внесок молоді в розвиток парламентаризму й місцевого самоврядування.

Чернігівська обласна рада старшокласників проводить змістовну та злагоджену роботу. Серед великої різноманітності програм та проектів, які реалізуються районними та міськими органами учнівського самоврядування. Серед них вартими уваги є проекти “Європа – наш спільний дім”, “Нагороджені народною вдячністю”.

Ліга старшокласників **Черкащини** значну увагу приділяє питанням духовного виховання учнів. Це підтверджують програми “Сім духовних святинь малої Батьківщини”, “Добро починається з тебе”, “Щоденник корисних справ”, “Пишаюся тобою, рідний краю!”. Активно ведеться робота щодо інформаційно-методичного забезпечення діяльності районних та міських органів учнівського самоврядування.

Луганська обласна дитяча громадська організація “Лугарі” має багаторічний досвід з розвитку лідерського руху в регіоні. В області для реалізації різноманітних програм та проектів об’єднані діти віком від 7 до 18 років. Одним із цікавих та змістовних проектів цієї організації є очно-заочна “Школа лідерів”.

У **Миколаївській** області слід відзначити активну, системну та змістовну роботу Малої Академії Лідерів, яка активно сприяє розвитку учнівського самоврядування області та діяльності Миколаївської обласної ради організації учнівського самоврядування.

Кримська Ліга активістів рад старшокласників приділяє велику увагу питанням толерантності, психології спілкування, єдності громади. проведенню тренінгових програм “Я – лідер!”, “Острів взаєморозуміння!”, “Людина вільного суспільства” та інші. Серед різних соціально-направлених проектів слід відмітити конкурс соціальних проектів “Кроки молоді в майбутнє Євпаторії”.

У **Волинській** області проводиться активна робота щодо створення сильної та дієвої мережі районних, міських органів учнівського самоврядування, формування інформаційно-методичної бази лідерського

руху міст, районів та навчальних закладів регіону.

Сумська обласна рада старшокласників (СОРС) працює за проектом “Самоврядування учнівської молоді Сумщини”, який забезпечує системність та злагодженість у роботі. СОРС працює за програмами: “Лідерство – запорука успіху”, “Зимова Школа Лідерів”, “Партнерств”», “Культура та дозвілля”, “Молодь за здоровий спосіб життя”. В області традиційно проводяться виїзні збори лідерів самоврядування різного рівня.

У **м.Києві** системно та злагоджено працюють учнівські ради, парламенти, учнівські комітети, дитячі республіки вже понад 12 років. Основною формою роботи є проектна діяльність. Серед проектів, які впроваджує в своїй роботі КМРС, переважають соціальні, правові та дозвілєві. Один із розвинених напрямів – благодійність. Налагоджена тісна співпраця з лідерами професійно-технічних навчальних закладів столиці. Спільний екологічний проект КМРС та Магістрату професійно-технічних закладів м.Києва “Відповідальність заради майбутнього” спрямований на підтримку здорового способу життя, профілактику негативних явищ серед молоді. В кожному районі Києва діють Школи Управлінської Майстерності (ШУМ). Існує потужна система роботи із шкільними прес-центрами. Роботу шкільних ЗМІ координує міська інформаційна агенція “Юн-Прес” Київського Палацу дітей та юнацтва, до складу якої входять представники районних рад старшокласників.

Створення дієвої системи учнівського самоврядування, дитячої самоорганізації залежить від рівня компетенції та креативності координаторів, рівня їх співпраці з молоддю. Під час Всеукраїнського збору координаторами були проведені майстер-класи по організації роботи комісій, а саме “Комісія дозвілля та проектної діяльності” (Кононенко Лариса Ігорівна, завідувача організаційно-масовим відділом обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю, Сумська обл.), “Комісія екології та здорового способу життя” (Петльова Леніна Геннадіївна, методист Еколого-етнографічного центру відділу освіти Фастівської райдержадміністрації, Київська обл.), “Від колективу до команди!” (Куча Світлана Володимирівна, методист по роботі зі старшокласниками Чернігівського обласного Палацу дітей та юнацтва), “Портрет молодіжного лідера” та практичне заняття “Інтерактивні форми роботи для формування команди лідерів самоврядування дітей та учнівської молоді” (Долгова Олександра Валеріївна, методист Київського Палацу дітей та юнацтва).

За результатами роботи Всеукраїнського Форуму слід відзначити координаторів Загородню Наталію (Севастопольський Палацу дітей та юнацтва), Берлінського Петра (Миколаївський обласний будинку художньої творчості), Власова Сергія (Новоселицька гімназія, Чернівецька обл.) Підберезкіну Тетяну (Харківський Палац дітей та юнацтва), Левенець Наталію (Сумський Палац дітей та юнацтва). За їх ініціативи в грудні 2010 року відбулося перше засідання методичної ради координаторів обласних рад учнівського самоврядування.

Сприяння розвитку самоврядування дітей та учнівської молоді в

Україні покликаний інформаційно-методичний веб-ресурс “Школа самоврядування” (<http://liderorg.at.ua>), створений у вересні 2010 року за результатами Всеукраїнського збору. Зміст сайту складають інформаційно-методичні матеріали, практичні поради, досвід роботи обласних, районних, міських органів самоврядування дітей та учнівської молоді, адреси державних та громадських організацій, новини дитячого та молодіжного лідерського руху, перелік корисних посилань на веб-ресурси, список літератури, випуски всеукраїнської молодіжної газети “Лідер-клуб”. Матеріали сайту дають можливість учнівським лідерам спілкуватися з питань розвитку різних напрямів своєї діяльності, обмінюватися досвідом, порадами, цікавою інформацією. Також на сайті проводяться он-лайн-засідання комісій Всеукраїнської ради старшокласників.

За підсумками обох зборів складено та затверджено плани роботи ВРС та Всеукраїнської Ради учнів професійно-технічних навчальних закладів на 2010-2011 навчальний рік, підготовлено проекти положень Всеукраїнського фестивалю “Україна вишивана”, конкурсу на кращу організацію діяльності органів учнівського самоврядування, програма навчання “Школи координаторів”, типові положення про вибори лідерів шкільного самоврядування.

З метою узагальнення інформації та за результатами аналізу проведеної роботи, наголошуємо що учнівське самоврядування є ефективним засобом виховання в умовах складних динамічних суспільних змін. Унікальна можливість учнівського самоврядування у створенні простору для самореалізації особистості. Перш за все - це не лише сукупність організаційних структур та представницьких органів, а й взаємодія з педагогами у вихованні соціально-активної особистості та участь в процесі управління навчальним закладом; це спосіб доступної дітям самоорганізації, яка передбачає участь учнів в процесі прийняття рішень на рівні школи, міста, району; це ефективний безперервний процес залучення учнів до громадських справ на засадах особистої зацікавленості, забезпечення потреби в самореалізації, самовираженні, співучасті.

В умовах посилення негативних інформаційного та соціально-психологічного впливу на особистість визначення місця і ролі учнівського самоврядування сьогодні набуває особливої значущості. **Його підтримку та удосконалення необхідно забезпечити на трьох рівнях: нормативному, організаційно-методичному, та соціально-психологічному.**

Незважаючи на загальні позитивні тенденції разом з тим існують перешкоди розвитку учнівського самоврядування через:

- консерватизм мислення значної частини вчителів;
- відсутність підтримки з боку адміністрації;
- не бажання певної групи дорослих делегувати частину своїх прав дітям для участі в управлінні навчальним закладом;
- взаємодія з дорослими на рівні підпорядкування, а не на рівні партнерства;
- відсутність системи навчання координаторів дитячого руху;

- пасивність учнів;
- низький рівень поінформованості молоді щодо програм та проектів;
- нерозвиненість у учнів соціальної компетентності та відповідальності, необхідної для прийняття рішень;
- незнання учнями своїх прав та обов'язків;
- відсутність чіткого розподілу обов'язків між органами учнівського самоврядування;
- відсутність інформації про цікавий досвід роботи;
- відсутність методичних матеріалів з питань учнівського самоврядування.

З метою підтримки та подальшого розвитку учнівського врядування пошуку нових форм, методів і моделей його організації, поширення кращого педагогічного досвіду Міністерство освіти і науки України рекомендує:

1. Міністерству освіти і науки Автономної республіки Крим, управлінням освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій:

- надавати органам учнівського самоврядування методичну допомогу;
- сприяти проведенню навчання міських, районних координаторів органів учнівського врядування на регіональному рівні;
- сприяти участі лідерів учнівського самоврядування в роботі Всеукраїнської Школи управлінської майстерності;
- забезпечити інформаційну та науково-методичну підтримку органів учнівського врядування;
- сприяти співпраці органів учнівського врядування з органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями щодо реалізації соціальних програм і проектів;
- вчасно інформувати молодь щодо нових програм та проектів;
- сприяти розвитку співпраці та обміну досвідом між органами учнівського врядування різних регіонів України.

2. Навчальним закладам системи післядипломної педагогічної освіти:

- проаналізувати плани навчання та актуальність теми занять з питань організації та розвитку учнівського врядування з відповідними категоріями педагогічних працівників на відповідність чинному законодавству та вимогам часу;
- постійно оновлювати інформацію про кращий педагогічний досвід щодо організації та розвитку учнівського врядування в регіоні та розміщувати на своїх сайтах.

3. Керівникам навчальних закладів:

- вишукати можливість у створенні гуртків, творчих об'єднань, лідерських осередків для навчання лідерів на базі позашкільних закладів освіти для інформаційно-методичного забезпечення та практичної допомоги і підвищення ефективності роботи органів учнівського самоврядування;
- підтримувати діяльність органів учнівського самоврядування на рівні повноправного партнерства;
- сприяти підвищенню кваліфікації відповідального за співпрацю з

органами учнівського самоврядування закладу;

- сприяти співпраці органу учнівського врядування з батьківськими комітетами, піклувальними радами навчального закладу;
- сприяти створенню умов для активної соціальної дії, розвитку життєвої компетенції та відповідальності;
- активізувати співпрацю органів учнівського врядування із засобами масової інформації для підтримки та розвитку шкільних ЗМІ;
- активно залучати органи учнівського самоврядування до планування виховної роботи з учнями в навчальних закладах;
- створити умови для активної співпраці органів учнівського самоврядування та психологічної служби закладу;
- надавати методичну та організаційну підтримку для реалізації соціально-важливих проектів, а саме ефективних заходів запобігання злочинності, профілактики правопорушень та негативних проявів в молодіжному середовищі.

Питання щодо інформації про банк даних, склад, структуру та напрями роботи обласних органів учнівського самоврядування, проведення відповідного навчання в Всеукраїнській школі управлінської майстерності, Всеукраїнських зборів лідерів учнівського самоврядування належать до компетенції відділу позашкільної освіти, виховної роботи та захисту прав дитини міністерства (Бут Світлана Володимирівна, контактний тел.(044)486-15-35, (050-157-58-34) та у відділі молодіжної політики Українського державного центру позашкільної освіти Міністерства освіти і науки України (контактна особа – Доценко Тетяна Миколаївна - (096)445-31-37).

Перший Заступник Міністра

Б.М.Жебровський